

## ЗМІСТ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ЛОГІСТИКИ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*У статті науково обґрунтовано концепцію формування професійної готовності до управлінської діяльності у майбутніх фахівців із логістики, представлено методіку формування і розвитку управлінських компетенцій майбутніх фахівців із логістики. Навчально-методичний супровід трактуємо як планування, розробку і створення оптимальної системи навчально-методичної документації і засобів навчання, необхідних для забезпечення повного і якісного процесу підготовки майбутніх логістів в аспекті формування умінь їхньої майбутньої, спрямованої на управлінську, професійної діяльності. Розробку навчально-методичної документації і добір відповідних засобів навчання здійснено послідовно для кожного етапу експериментального навчання. Особливу увагу приділено методам активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. За результатами навчання студенти експериментальної групи досягли значних позитивних зрушень щодо рівнів сформованості у них готовності до управлінської діяльності.*

**Ключові слова:** методика формування готовності; процес підготовки майбутніх логістів; управлінська компетентність; форми і методи.

**Постановка проблеми та її актуальність.** Сучасний процес уходження України до європейського освітнього та наукового простору пов'язаний з підвищенням вимог до рівня професійної підготовки майбутніх фахівців. Світові перетворення, що поступово накопичувалися, зумовили переорієнтацію освітнього напрямку й формування нової парадигми результату освіти. Характерною особливістю сучасних тенденцій в освіті є спрямованість на розвиток творчої ініціативи, самостійності, конкурентоспроможності, мобільності майбутніх фахівців. Процес підготовки майбутніх фахівців із логістики слід розглядати як цілісну систему, яка відображає об'єктивні тенденції розвитку вищої освіти, закономірності розвитку галузі професійної діяльності, місця і ролі спеціаліста в ній, перелік функцій, до виконання яких він готується під час навчання в системі професійної освіти, основні вимоги до змісту знань та умінь, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків та подальшого розвитку професійно важливих та особистісних якостей.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Висвітленням проблем теорії і практики логістичного управління присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних дослідників Д. Бауерсокса і Д. Клосса, О. Вайта, Д. Норта, В. Гриньової, М. Григорак, Є. Крикавського, В. Іноземцева, І. Бажина, Ю. Пономарьової, Л. Міротіна та ін. Окремі питання підготовки фахівців логістичної галузі досліджували А.Горяїнов [2], М. Григорак [3], В. Смиринський[4], Н.Ткачова та ін. Крім того, дослідженню проблеми стандартизації та сертифікації логістичної діяльності, послуг та кадрів постійно приділяється увага під час проведення щорічної міжнародної конференції «Проблеми підготовки професійних кадрів з логістики в умовах глобального конкурентного середовища».

Актуальність окресленої теми та її недостатня розробленість зумовили постановку **мети статті:** описати методіку формування готовності майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності у процесі професійної підготовки.

**Викладення основного матеріалу дослідження.** Робота на етапі формування експерименту відбувалася відповідно до попередньо розробленої моделі підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності. Експериментальному навчальному процесу передував пропедевтичний етап, в основу якого було покладено реалізацію такої педагогічної умови: актуалізація міждисциплінарної інтеграції та її програмно-методичного супроводу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності з урахуванням інтегрованого характеру їх практичної діяльності. Оскільки навчально-методичний супровід розуміли як планування, розробку і створення оптимальної системи навчально-методичної документації і засобів навчання, необхідних для забезпечення повного і якісного процесу підготовки майбутніх логістів в аспекті формування умінь їхньої майбутньої, спрямованої на управлінську, професійної діяльності, то, відповідно, на пропедевтичному етапі навчання відбувалася матеріальна реалізація зазначеної системи.

Розробку навчально-методичної документації і добір відповідних засобів навчання

здійснювали послідовно для кожного етапу експериментального навчання. Коротко схарактеризуємо здійснювану підготовку. Для першого (мотиваційно-пізнавального) етапу добирався матеріал, робота з яким була покликана підвищити управлінську компетентність студентів, стимулювати їхню мотивацію до майбутньої логістично-управлінської діяльності, залучити студентів до активної професійно-спрямованої навчальної діяльності та сприяти формуванню у майбутніх фахівців із логістики низки показників готовності до управлінської діяльності, зокрема, ціннісних орієнтацій, ціннісного ставлення до знань, організаторських і комунікативних умінь, мотивації досягнення успіху, активності, ініціативності, відповідальності. Навчальний матеріал добирали із підручників і посібників, а також із всесвітньої мережі Інтернет із різноманітних навчальних сайтів, присвячених розвитку логістики та логістичному управлінню в Україні та світі (напр., <http://www.elalog.eu/elaqf-qualification-standards>, <http://www.iwla.com> та ін.). На його основі розроблялися різноманітні завдання, покликані сприяти досягненню мети цього етапу.

Поряд із цим також здійснювалася пропедевтична робота щодо встановлення інтегративних зв'язків у навчальних програмах дисциплін підготовки майбутніх фахівців із логістики відповідно до другого (інтегративно-практичного) етапу. Було здійснено аналіз навчальних планів і програм, виявлено можливість для вдосконалення процесу професійної підготовки за рахунок міжпредметних зв'язків. Забезпечили інтегрування навчальних дисциплін у два умовні блоки за напрямками «Формування готовності до управлінської діяльності» і «Професійна підготовка до управлінської діяльності».

Для забезпечення міждисциплінарного зв'язку дисциплін було проаналізовано їх програмний зміст і скоректовано програми цих дисциплін в напрямку підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності. Також було розроблено елективний спецкурс «Лідерство та партнерство в логістиці» і відповідну програму. Крім того, було проведено теоретико-методичний семінар із викладачами дисциплін, які були задіяні в експерименті. До змісту навчальних дисциплін було включено додаткові теми, пов'язані з підготовкою студентів до управлінської діяльності.

Так, до нормативного навчального курсу «Філософія» було введено теми: «Теоретичні та методологічні основи організації управління як соціального процесу», «Управління як особлива форма соціальної діяльності людини в суспільстві», «Сутність, природа, характер соціального управління, закономірності його функціонування в суспільстві», «Гносеологічні засади управління як пізнавального процесу», «Методологічний аналіз управлінської діяльності», «Місце і роль людини в управлінському процесі». Крім того, з метою формування мотивації навчання було рекомендовано інтегрувати в аудиторну роботу з англійської мови, такі види занять, на яких відбувалося становлення мотивації навчання. На цих заняттях практикувалися такі види роботи: аналіз висловлювань відомих людей задля уточнення сутності мотивації та успішності діяльності; читання та обговорення біографій учених з метою підвищення відчуття впевненості в собі в умовах навчання у ВНЗ; комунікативні завдання, що передбачають посилення внутрішньої мотивації навчання та отримання професії. Для формування здатності до розумового логічного структурування та адаптивного мислення було запропоновано окремі завдання з підручників, які використовують методику case-study. Наприклад, J. Allison, M. Powell «In Company», Macmillan, 2006; D. Cotton & S. Robbins «Business Class», Nelson, 2000; D. Cotton «Keys to Management», Nelson, 1996; D. Cotton, D. Falvey, S. Kent «Market Leader», Longman, 2007; зборники R. Huggett «Business Case Studies», Cambridge University Press, 1990; L.M. English, S. Lynn «Business Across Cultures», Longman, 1995 тощо.

Було внесено зміни і до програм навчальних дисциплін загально-професійної підготовки. Так, до змісту навчального курсу «Складська логістика та управління запасами» було рекомендовано ввести такі теми: «Нормування праці складського персоналу», «Мотивація праці складського персоналу», «Критерії оцінки якості роботи складського персоналу». До курсу «Академічні навички професійного навчання» було запропоновано додати теми «Значимість підготовки професійних кадрів з логістики для розвитку економіки України», «Приклади підготовки кадрів з логістики в різних країнах світу».

Були скореговані навчальні програми дисциплін вільного вибору студента. Зокрема, в межах дисципліни «Ділове спілкування» рекомендовано проведення тренінгу «Основи майстерності публічних виступів». До курсу «Професійна етика» запропоновано додаткові теми: «Корпоративна етика та міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності», «Професійна етика логіста: теоретичні та практичні аспекти».

Насамкінець, до програми навчальної практики «Вступ до фаху» було запропоновано введення теми «Робота з інформаційними системами у тайм-менеджменті та Mind Map» та додано у перелік завдань до захисту практики завдання «Демонстрація навичок роботи з MS PowerPoint шляхом представлення презентацій та проєктів».

Окрім цього було розроблено навчальну програму елективного спецкурсу «Лідерство та партнерство в логістиці». Дібрано навчальний матеріал, розроблено систему завдань (вправи, проблемні ситуації (кейси), програми тренінгів, теми диспутів і дискусій, сценарії рольових ігор тощо), завдання для індивідуальної і самостійної роботи, методичні рекомендації для студентів і т. ін.

Наявність усіх необхідних навчально-методичних матеріалів дозволила започаткувати роботу за експериментальною методикою підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності.

Опишемо роботу на кожному з етапів експериментальної підготовки.

Методика формування готовності майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності у вищому навчальному закладі передбачала комплексне впровадження визначених педагогічних умов, формами і методами реалізації яких виступили лекційні та практичні заняття, тренінги, вправи, проблемні ситуації (кейси), диспути і дискусії, рольові ігри, індивідуальна і самостійна робота студентів, що були застосовані в межах мотиваційно-пізнавального, інтегративно-практичного, творчо-продуктивного, практико-зорієнтованого етапів.

На першому (мотиваційно-пізнавальному) етапі експериментального навчання, що мав за мету формування системи ціннісних орієнтацій студентів, ціннісного ставлення до знань, забезпечення позитивної мотивації до майбутньої управлінсько-професійної діяльності в логістичній сфері, експериментальною методикою було передбачено індивідуальні, групові й колективні форми навчання в межах навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Академічні навички професійного навчання» а також проведення творчо-пошукового заходу за методикою «Світового кафе» в межах гурткової роботи.

Основними принципами побудови навчального матеріалу були системність і професійна спрямованість. На лекціях, практичних заняттях, у години самопідготовки застосовували особистісно зорієнтовані технології, спрямовані на розвиток таких здібностей студентів, як здатність бачити проблеми, висувати гіпотези, аналізувати, трансформувати інформацію, здійснювати самостійну пошуково-дослідницьку діяльність.

Продемонструємо деякі приклади методики експериментальної роботи на цьому етапі.

Одне із завдань мотиваційно-пізнавального етапу полягало у формуванні системи ціннісних орієнтацій студентів, ціннісного ставлення до знань, мотивації досягнення успіху, активності, ініціативності, відповідальності.

У побудові експериментальної методики на цьому етапі виходили з позиції, що стрижнем усієї освітньої системи має бути формування у студентів мотивації до навчання таким чином, щоб байдуже або негативне ставлення замінити на активно-позитивне. Для цього необхідно сприяти перетворенню широких спонукань студента (нестійких, визначених зовнішніми стимулами, малоусвідомлених) у стійку мотиваційну структуру. З цією метою в експериментальній групі було рекомендовано інтегрувати в аудиторні заняття з дисципліни «Іноземна мова» такі види вправ, на яких відбувалося становлення мотивації до навчання. На цих заняттях практикувалися такі види роботи: аналіз висловлювань відомих людей задля уточнення сутності мотивації та успішності діяльності; читання та обговорення біографій учених з метою підвищення відчуття впевненості в собі в умовах навчання у ВНЗ; комунікативні завдання, що спрямовані на посилення внутрішньої мотивації до навчання та отримання професії. Виконання цих завдань сприяло наполегливості та гнучкості студентів у досягненні цілей, пов'язаних з навчальною діяльністю, забезпечувало становлення мотивації до навчання.

Організація занять у нетрадиційній формі, емоційне й цікаве подання навчальних матеріалів, використання пізнавальних ігор, дискусій і проблемних ситуацій сприяло створенню стійкої мотивації до навчання. Уміле застосування знань про взаємовідносини в студентському колективі стало засобом формування мотивів і потреб навчання з метою інтенсивного обміну думками студентів під час ділових і рольових ігор, дискусій, конференцій та під час створення умов для проблемного навчання.

У межах дисципліни «Академічні навички професійного навчання», яка є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмій, що формують профіль фахівця із логістики та має на меті ознайомлення студентів з профілем спеціалізації та перспективами майбутньої професійної

діяльності було рекомендовано інтегрувати завдання творчо-пошукового характеру. Виконання цих завдань стимулювало студентів до дослідницької діяльності. Крім цього, виконуючи ці завдання, вони практикували навички професійного спілкування та спрямованість на взаємодію і співпрацю.

**Завдання.** Визначте, яка книга є найбільш важливою в отриманні професійних знань із Вашої спеціальності. Підготуйте аргументи, які допоможуть переконати в цьому одногрупників.

Серед презентованих книг група повинна обрати три книги та висунути спільні вагомі аргументи на користь свого рішення.

**Завдання «Самопрезентація».**

Уявіть, що запущено проект «Подорожі на Місяць» для мільйонерів. З метою реалізації проекту визначається група фахівців. З огляду на те, що є бажані зробити вагомий внесок для реалізації космічної подорожі, організатори проекту мають можливість високо оплатити послуги працівника. Ваше завдання полягає в тому, щоб переконливо довести, що саме Ви є тим фахівцем, якого варто запросити на роботу. Подумайте, в якості якого фахівця Ви можете запропонувати свої послуги. Які Ваші особистісні якості можуть допомогти Вам зайняти омріяну посаду? Підготуйте виступ перед аудиторією.

З метою забезпечення у студентів усвідомлення важливості отримання професійних знань для самореалізації в майбутній управлінсько-професійній діяльності в межах гурткової роботи зі студентами-учасниками експериментальної групи було проведено круглий стіл «Кав'ярня знань» у форматі «Світового кафе» [1]. Мета цього заходу полягала у формуванні у студентів-майбутніх фахівців із логістики чіткого бачення свого майбутнього професійного розвитку. Круглий стіл був покликаний забезпечити усвідомлення студентами важливості отримання професійних знань для самореалізації в майбутній управлінсько-професійній діяльності та сприяти визначенню місця і ролі навчання у ВНЗ як запоруки успішної майбутньої управлінської діяльності у сфері логістики.

На творчо-продуктивному етапі ми також застосовували тренінгові технології, тому що – це одночасно: цікавий процес пізнання себе та інших; спілкування; ефективна форма опанування знань; інструмент для формування умінь і навичок; спосіб розширення досвіду.

Упровадження нами тренінгових технологій дозволило виявити низку проблем, зокрема:

- наявність суперечностей як між змістовими, так і методичними компонентами, інноваційними і традиційними підходами до навчання;
- відсутність спеціально підготовлених викладачів-тренерів, які б досконало володіли тренінговими технологіями специфічних особливостей дисциплін логістичного спрямування;
- відсутність системи підготовки тренінгових матеріалів і логічно-послідовного впровадження їх у навчальний процес.

Так, до навчального курсу «Ділове спілкування» було рекомендовано включити проведення тренінгу «Майстерність публічних виступів», який мав за мету допомогти студентам приборкати страх перед публічними виступами та опанувати основні техніки постановки голосу та правильно підготуватися до публічного виступу. Тренінг був поділений на шість етапів (блоків). Перші п'ять етапів носили швидше інформативний характер і були побудовані у форматі проблемних лекцій з елементами дискусій. На шостому етапі студенти мали можливість продемонструвати результати тренінгу на практиці.

Під час підготовки до виступу у студентів виникало чимало труднощів, які були викликані тим, що вирішення більшості транспортних проблем пов'язано з різними сферами діяльності людини – економічною, екологічною, правовою, соціальною. Це вимагало від студентів умінь застосовувати вже набуті знання з різних навчальних дисциплін і компенсувати нестачу за допомогою інформаційного пошуку, що допомагало підвищувати рівень сформованості інформаційної компетентності. У процесі роботи над виступом студенти набували й удосконалювали уміння та навички формулювання гіпотези, завдань, постановки мети дослідження; опановували різні методи досліджень, як от: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування тощо.

Таким чином, конкретний результат навчального тренінгу мав, на нашу думку, потрійне значення: по-перше – це досягнення мети тренінгу, по-друге – професійне зростання студентів, що полягало в умінні студентів поєднувати знання з різних дисциплін, усвідомленні цінності вже отриманих знань та важливості подальшого набуття знань та формування професійної відповідальності, по-третє – сприяння в розвитку аналітичних здібностей, здатності до логічного структурування та адаптивного мислення.

Під час публічних виступів студенти експериментальної групи виступали в якості опонентів. Викладач (тренер) разом зі студентами виступав у ролі експерта, здійснював аналіз та оцінював студентські виступи.

Особливо актуальним для студентів є практичне застосування набутих знань у ситуаціях, які важко передбачити заздалегідь. Саме тому виникає необхідність зміщення знань з «інформаційної складової» в «практичну», тобто у досвід, звички, цінності та способи поведінки. На виконання такої місії ми спрямували інтерактивну методіку, так званий кейс-метод [5]. Найважливіша мета застосування кейс-методу – навчити студента приймати конкретні рішення в конкретних ситуаціях, оперативно, логічно, чітко, аргументовано мислити, уміти аналізувати ситуацію, передбачати можливий розвиток подій, формувати аргументований план дій, переконувати аудиторію в правильності своїх ідей. Набуття таких навичок украї необхідно для майбутнього управління.

**Висновки.** Оскільки початково-методичний супровід розуміли як планування, розробку і створення оптимальної системи навчально-методичної документації і засобів навчання, необхідних для забезпечення повного і якісного процесу підготовки майбутніх логістів в аспекті формування умінь їхньої майбутньої, спрямованої на управлінську, професійної діяльності, то за основу брали класифікацію методів за типом (характером) пізнавальної діяльності студентів. Особлива увага приділялася методам активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Використання цих методів забезпечувало тісний зв'язок теорії з практикою, розвиток нестандартного стилю мислення, створення атмосфери співробітництва, розвиток умінь спілкування. Основними чинниками, які сприяли творчому й активному ставленню студентів до дидактичного процесу і його результатів, був професійний інтерес, нестандартний характер навчально-пізнавальної діяльності, інформативність, пізнавальність, ігровий характер занять, емоційність, проблемність.

За результатами навчання студенти експериментальної групи досягли значних позитивних зрушень щодо рівнів сформованості у них готовності до управлінської діяльності, що свідчило про ефективність запропонованої експериментальної методіки.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гармаш Т. А. Застосування методу «Світового кафе» в формуванні ціннісного ставлення до знань студентів-майбутніх фахівців із логістики / Т.А. Гармаш // Подолання мовних бар'єрів: культура, освіта, наука. Збірник наукових праць. – м. Київ 24–25 листопада 2017р. – С. 91–94.

2. Горяинов А. Н. Использование современных дистанционных имитационных игр в подготовке специалистов в области логистики и транспорта [Электронный ресурс] / А.Н. Горяинов // Матер. V-ої міжн. наук.-практ. інтернет-конф. «Проблеми і перспективи розвитку автомобільного транспорту», 13–14 квітня 2017 року: зб. наук. праць. – Вінниця: ВНТУ, 2017. – С. 30–36 (137 с.)

3. [Григорак М. Ю. Методологічні аспекти комплексного дослідження проблеми формування логістичних кадрів / М.Ю. Григорак, В.В. Смирчинський.](http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv/makd.pdf) [Електронний ресурс] Режим доступу: [http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci\\_vukladachiv/makd.pdf](http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv/makd.pdf)

4. Смирчинський В. В. Закордонний досвід та проблеми підвищення якості підготовки фахівців з логістики державних закупівель в Україні. В сб. докладов 1-й междунац. НПК «Проблеми подготовки кадров по логистике в странах СНГ». – К.: НАУ, 2004.

5. Harmash, T. Application of case-study method in teaching foreign language professionally oriented communication of future logistics professionals / T. Harmash // Proceedings of XI International scientific conference “Results of modern scientific research». Morrisville, Lulu Press., 2017. PP 99–103.

**T. Harmash**

#### CONTENTS AND METHODOLOGY OF PREPARING FUTURE LOGISTICIANS FOR MANAGERIAL ACTIVITY

**Summary.** *In the article the concept of formation of professional readiness for managerial activity of future specialists in logistics is scientifically grounded, the methodology of formation and development of managerial competencies of future logisticians is presented. Teaching and methodological support is understood as planning, developing and creating the optimal system of educational and methodological documentation and training facilities required to ensure the full and qualitative process of training future*

*logistics professionals in the aspect of forming the skills of their future professional and managerial activities. The development of educational and methodological documentation and the selection of appropriate teaching aids were carried out consistently for each stage of experimental training. Particular attention was paid to methods of activating students' educational and cognitive activities. Based on the results of training, the students of the experimental group achieved significant positive changes relative to the levels of their readiness for managerial activity.*

**Keywords:** *methodology for preparing readiness; the process of training future logisticians; managerial competence; forms and methods.*